

CAN SIKINTISI VE HEYECAN

Bertrand RUSSEL

Beşerî davranışta bir faktör olan can sıkıntısı, bence, bütün tarih boyunca ve her zamankinden daha fazla olarak çağımızda büyük bir itici kuvvet olmuştur. Heyecan, insanlarda ve bilhassa erkeklerde köklü bir arzudur. Kanımca, ilk çağlarda bu duygunun tatmin edilmesi çok daha kolaydı. Av heyecanlı, savaş heyecanlı, kur yapmak heyecanlı idi. Tarımın başlaması ile hayat da sönmüştü. Eskiden akşam yemeginden sonra, herkes bir araya toplanır ve "mesut aile saati" başlardı. Bu babanın uykuda olduğu, karısının örgü ördüğü, kızlarının ise ölmek veya Timbuktu'da (1) olmak istedikleri saatti. Yüzyıllar önceki dünyayı tahmin etmek için, bu sıkıntının ağırlığı zihinde canlandırılmalıdır.

Biz atalarımızdan daha az sıkılıyor fakat can sıkıntısından daha fazla korkuyoruz. Can sıkıntısının insanın tabiatında olmadığını ve heyecanı aramakla bu sıkıntıdan kurtulmanın mümkün olduğunu anlamış bulunuyoruz. Her ev kızı, hiç olmazsa haftada bir defa, Jane Austin'in kahramanını bütün roman boyunca sürükleyecek kadar heyecan umut eder. Sosyal seviyemiz yükseldikçe, heyecanı arayışımız da artar.

Can sıkıntısından kaçış arzumuz tabiidir; her nesil fırsat buldukça bu kaçışı göstermiştir. Savaşlar, katliamlar ve işkenceler can sıkıntısından kaçışın safhalarıdır. Komşu kavgaları bile hiç yoktan iyi olarak kabul edilmiştir.

Bununla beraber can sıkıntısı o kadar da kötü değildir. Aşırı heyecan sadece sıhhati bozmakla kalmaz, her türlü eğlencenin de zevkini kaçıır. Belirli dozda heyecan sıhhtidir; ancak pek çok şeyde olduğu gibi önemli olan niceliktir. Çok azı, heyecana karşı marazî bir istek, çok fazlası yorgunluk, bitkinlik yaratır. O halde can sıkıntısına katlanma gücü mutlu bir yaşam için gereklidir. Bütün meşhur kitapların sıkıcı bölümleri, bütün meşhur hayatların sıkıcı yönleri vardır. Modern bir yayıncının yeni bir el yazması olarak "Eski Ahit'le" ilk defa karşılaştığını farzedin. Örneğin, soylarla ilgili bölümler için

düşünceleri ne olurdu? "Sayın Bay," derdi, "okuyucumuzun, haklarında çok az şey söylediğiniz bir sürü özel isimle ilgilenmesini beklemezsiniz. Hikâyenize iyi bir anlatım şekli ile başladığınızı kabul ediyorum. Önceleri ben de çok etkilendim, fakat çok fazla şey söylemek istiyorsunuz. Önemli olayları ayırın, lüzumsuz ayrıntıları atın ve yazınızı makul bir uzunluğa getirecek şekilde kısaltarak bana tekrar getirin."

Bütün meşhur romanların sıkıcı pasajları vardır. İlk sayfasından son sayfasına kadar heyecan dolu olan bir roman, tabii ki büyük bir roman değildir. Büyük adamların hayatları da bazı önemli dakikalar hariç, heyecanlı geçmemiştir. Socrates ara sıra ziyafetlere katılmaktan zevk duymuş ve zehirli baldıran otu etkisini gösterirken yaptığı konuşmalardan tatmin olmuştu; fakat hayatının büyük bir kısmını karısı Xanthippe ile sakin bir şekilde geçirmiş, öğleden sonraları yürüyüşe çıkmış ve bu arada muhtemelen bir iki arkadaşı ile karşılaşmıştı. Immanuel Kant'ın bütün hayatı boyunca, Königsberg'den on mil fazla uzağa gitmediği söylenir. Charles Darwin, dünyanın etrafını dolaştıktan sonra, geri kalan hayatını kendi evinde geçirmiştir. Birkaç ihtilâlle karşılaşan Karl Marx'ın geri kalan günleri ise, British Museum'da geçmiştir. O halde görülüyor ki, sakin hayat büyük adamın özelliğidir ve hoşlandığı şeyler de dışardan bakınca heyecan verici görünmeyen türdendir.

Oldukça monoton bir hayata dayanabilme kapasitesinin, çocuklukta elde edilmesi gerekir. Modern ebeveynler, bazı nadir durumlar hariç, bir günün diğerine benzemesinin çocuklar için ne kadar önemli olduğunu kavrayamazlar. Çocukluktaki zevkler, daha çok çocuğun gayreti ve yaratıcılığı ile çevreden alınmış olmalıdır. Heyecan verici olan ve fizikî bir gayrete ihtiyaç göstermeyen zevkler, örneğin tiyatro, çok nadir olmalıdır. Çocuk tıpkı bir fidan gibi, aynı toprakta rahatsız edilmeden bırakılırsa, en iyi şekilde gelişir. Çok fazla seyahat, çok çeşitli izlenimler, çocuk için iyi değildir ve büyüyünce

monotonluğa karşı dayanıksızlık yaratır. Yapıcı amaca sahip bir erkek çocuk veya genç bir adam amaca ulaşmada gerekli olduğunu anlarsa, sıkıntıya seve seve katlanır. Ancak, yapıcı amaçlar, çocuğun zihninde, eğer eğlenceli ve dağınık bir yaşantısı varsa, kolayca şekillenmezler, çünkü bu durumda çocuğun düşünceleri daima, uzaktaki başarıdan çok, gelecek zevke yönelmiştir. Can sıkıntısına dayanamayan bir nesil, tabiatın ağır temposu dışında, boş yere kalan küçük adamlar neslidir.

Ne düşünmek istersek düşünelim, bizler yeryüzü yaratıklarıyız; hayatımız yeryüzü hayatının bir parçasıdır ve biz gıdamızı tıpkı bitkiler ve hayvanlar gibi, yeryüzünden alınız; yeryüzü hayatının ritmi ağırdır, sonbahar ve kış da hareket kadar elzemdir. İnsan vücudu yıllar boyunca bu ritme adapte olmuştur.

Hep Londra'da kalmış olan ve yeşil kırlarda yürümesi için ilk defa dışarı çıkartılan, iki yaşlarında bir çocuk görmüştüm. Mevsim kış, herşey ıslak ve çamurluydu. Yetişkin bir insan gözü için memnurluk verici hiçbir şey yoktu, fakat çocuğu garip bir heyecan sardı; ıslak toprağın üstünde diz çöktü; yüzünü çimene gömdü ve tam anlaşılmayan sevinç çığlıkları atmaya başladı. İlkel, basit fakat büyük bir sevinç içindeydi.

Tatmin edilen organik ihtiyaç o kadar derindir ki, bundan yoksun olanlar nadiren tam anlamıyla akıllı insanlardır. İyi bir örnek olarak alabileceğimiz kumarda olduğu gibi, daha pek çok zevkte, dünya ilişkisi ile ilgili hiçbir öge yoktur. Bu gibi zevkler kesildikleri an, insanı, karmaşık ve tatmin edilmemiş bir duygu ve ne olduğunu bilmediği bir açlık içinde bırakır. Oysa, insana, yeryüzü hayatıyla ilişki kurduran diğer zevkler ise tam anlamıyla tatmin edicidir. Herne kadar devam ettikleri sürece etkileri, pekçok heyecan verici eğlenceye nazaran daha az ise de, kesildikleri zaman getirdikleri mutluluk kalıcıdır. Shakespeare'in liriklerinin mükemmelliği, iki yaşındaki çocuğu çimenlere çeken aynı sevinçle dolu olmalarındandır. Modern şehir halkının derdi olan can sıkıntısı, bu insanların yeryüzü hayatından uzaklaşmaları ile çok yakından ilgilidir. Bu duygu, hayatı, bir çöl seyahati gibi sıcak, tozlu ve kurak yapar. Mutlu bir hayat sakin bir hayat olmalıdır. Gerçek neşe, ancak, sakin bir atmosferde yaşayabilir.

(1) Afrika'da, Merkezî Malî'de varlığı tarih öncesi devirlere kadar uzanan, esir ticareti, altın ve kıymetli taşları ile ünlü bir şehir.

HOW TO LIVE WITH LIFE'dan
Çeviren: Sevgi ÜNAL

HERKES KENDİSİNİN SOBASI

Kızıl ötesi ışınların geliştirilmesi ile ortaya çıkan ve termografi adı verilen yeni bir ölçme tekniği gayet şaşırtıcı gerçekleri ortaya koymaktadır. Meselâ, ister koşsun oynasın, isterse oturup düşünsün, sözün kıyası ne yaparsa yapsın insan vücudu belirli bir oranda yabana atılmayacak miktarda ısı vermektedir.

Eğer bu ısı ile elektrik ampulleri, buzdolapları vs. gibi araçların yaydığı ısıyı birleştirip toplamak mümkün olsaydı kara kışta altı tane büyük binalı koca bir üniversiteyi ısıtmak mümkün olurdu. Bu gerçeği değerlendirmenin gerekli olduğunu düşünen Pittsburgh Üniversitesi bilim adamları hiç bir klasik yakıt kullanmadan ısıtma meselelerini çözümlenmişlerdir. Alınan sonuçlar çevreyi hayrete düşürecek kadar olumlu görülmüştür.

Isıtma işlemleri için kullanılan ısı spor salonlarından, sınıflardan ve mutfaklardan toplana-

arak bir boru sistemi ile ılık su halinde özel bir cihaza verilmektedir. Burada ısı emilmekte, basınç altında derecesi arttırılmakta ve sıcak su olarak tekrar binalara gönderilmektedir.

Henüz çok yeni olmasına rağmen, termografi sayısız uygulama alanları bulmuştur. Bu ölçme tekniğinin uygulandığı özel kızıl ötesi kameraları ısıyı renk olarak tesbit etmektedirler. Sıcak kısımlar kırmızı, soğuk kısımlar yeşil, ikisinin arasındaki sıcaklıklar da belirli bir renk skalasına göre diğer renklerle gösterilmektedir. Domates bostanlarındaki hastalık tesbitinden tutun da, elektrik tesislerindeki arızalara kadar bir çok aksaklığın kolaylıkla ortaya çıkarılmasında rol oynayan termografinin yakın bir gelecekte günlük hayatımıza da girmesi beklenmektedir.

LIFE'dan
Çeviren: Senan BILGIN